

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Filosofijos istorijos ir logikos katedra

Virgilijus Petuška
Filosofijos doktorantūros III kursas

**Dalyvavimo (*methexis*) samprata Platono dialoguose
*„Faidonas” ir „Parmenidas”***

Darbo vadovas: doc. N. Kardelis

Konsultantas: doc. K. Sabolius

Recenzentas: prof. S. Jankauskas

Vilnius 2016

Bendroji tezė

- Dalyvavimo sampratos kritika dialoge „*Parmenidas*“ nukreipta į mereologinę (santykis tarp idėjos ir atskirybių kaip santykis tarp visumos ir paskirų jos dalių) *methexis* interpretaciją, galinčią kilti dėl specifinio šios doktrinos išdėstymo bei vartojamos terminologijos dialoge „*Faidonas*“.

Aktualumas

- Pranešime nagrinėjamos temos aktualumas grindžiamas pastanga naujai interpretuoti vieną iš pamatinių Platono metafizikos sąvokų - *methexis* - per Platono dialogo „*Parmenidas*“ kaip pirmiausia poleminio, o ne savikritiško pobūdžio kūrinio interpretaciją (pastaroji plėtojama didžiojoje daugumoje monografijų apie šį dialogą, pvz. Meinwald, 1991; Rickless, 2007; Harte, 2002 ir kt.).

Dalyvavimo doktrina „*Faidone*“

- „**Saugiausias atsakymas**“: „gražiu daiktą padaro ne kas kita, o vien grožis: ar tai grožio buvimas jame, ar tai bendrystė (*koinōnia*) ar dar koku kitu keliu ar būdu jis čia atsiranda.“ (100d)
- „**Įmantresnis atsakymas**“: „Kas patekęs į skaičių padaro jį nelyginį?“, nesakysiu „Nelyginumas“, bet „Vienetas“ ir pan.“ (105c)
- **Problema**: ar idėjos yra (*en*) pačiuose daiktuose? – „[ar] sakydamas: „Simijas yra didesnis už Sokratą, bet mažesnis už Faidoną“, teigi, kad Simijuje (*en tō Simmia*) esama ir vieno, ir kito – ir didumo, ir mažumo?“ (102b)
- Koks skirtumas tarp kategorijų „pats“ (*to auto*; pvz. pats didumas (*auto to megethos*)) ir „mumyse/manyje“ (*en hēmin*; pvz. mumyse esantis didumas (*en hēmin megethos*))? Ar didumas mumyse – tai Didumo idėjos dalis paskirame kūne (būdas, kuriuo atskirybės dalyvauja idėjoje – Fine, 2003), ar tai suvis atskira ontologinė kategorija? (Devereux, 1999)

Mereologinės *methexis* interpretacijos kritika „*Parmenide*“

- Pagrindinės prielaidos: perskyra tarp „paties“/„mumyse“ ir *dalyvavimo* santykis tarp paskirų daiktų ir idėjos (130b).
- Pirma išvada: ta pati idėja tuo pat metu bus keliose skirtingose vietose, taigi, bus atskirta nuo savęs pačios (131b)
- Antra išvada: jei įmanoma padalinti tą pačią idėja per daugelį objektų, ar tai vis dar bus ta pati *viena* idėja (plg. Aristotelio *hen eidei*), kurioje objektai dalyvauja? (131c)
- Trečia išvada: jei priimsime prielaidą, kad ta pati idėja gali būti daugelyje objektų kaip jų dalis, iš to seka daugybė *autopredikacijos paradoksų*, pvz. jei Mažumo (*to smikron*) idėją padalinsime į keletą dalių, pati idėja bus *didesnė* už paskiras jos dalis ir t.t. (131d)

Mereologinės interpretacijos problemos

- Esminiai mereologinės *methexis* interpretacijos prieštaravimai (autopredikacijos ir santykio tarp dalių bei visumos paradoksai) atsiranda tuomet, kai:
- 1) pati idėja interpretuojama kaip abstraktus joje dalyvaujančių atskirųjų atitikmuo, t.y. suvokiama iš esmės *jusliškai* (pvz. pats Didumas yra didelis (suvokiamas kaip fiziškai didelis), kadangi jame dalyvaujantys objektai vienu ar kitu požiūriu yra dideli).
- 2) dalyvavimo santykis suvokiamas tiesiogine to žodžio prasme, kaip *santykis tarp dalių ir visumos* (plg. lotynų *participatio*), tuo tarpu graikiški terminai *metalambanein* ir *metechein* nurodo į santykyje esančiųjų bendrą buvimą kartu (Gadamer, 2007) - plg. lietuvišką *metexei ekeinou tou kalou* vertimą kaip „[gražus daiktas] yra ano grožio bendrininkas“.

Išvados

- Dialoge „*Parmenidas*“ aprašyta klaidingos *dalyvavimo* sampratos prielaidų kritika leidžia klausti toliau – pačiame dialoge išdėstyta argumentacija ir dramatinė kūrinio situacija (pvz. Sokrato pasisakymas, 129b) leidžia manyti, kad pagrindinis *methexis* probleminis laukas nebūtinai apima vien tik santykį tarp idėjų ir jose dalyvaujančių atskirybių, bet nurodo į sudėtingesnę klausimą apie *methexis* santykį tarp pačių idėjų (šį klausimą Platonas nagrinėja dialoguose „*Sofistas*“, „*Filebas*“ ir „*Teaitetas*“). Tokiu atveju galima Platono filosofijoje mėginti ieškoti alternatyvos mereologinei šio santykio interpretacijai.
- Pirmojoje dialogo „*Parmenidas*“ dalyje išdėstyta idėjų teorijos kritika rodo ne *savikritinį*, o greičiau poleminį šio kūrinio pobūdį. Taigi, pagrindinė šio dialogo mintis yra ne savikritiška Platono metafizikos peržiūra ir naujos krypties paieška, o greičiau negatyvaus pobūdžio kritika, nurodanti, kaip *nederėtų* interpretuoti idėjų teorijos.

Literatūros sąrašas

- Devereux, D. 1999. *Separation and Immanence in Plato's Theory of Forms*, in: *Plato I: Metaphysics and Epistemology*: pp. 192 – 214. Edited by Gail Fine. Oxford: Oxford University Press.
- Fine, G. 2003. *Immanence*, in: *Plato on Knowledge and Forms*: pp. 301 – 325. Oxford: Oxford University Press.
- Gadamer, H. - G. 2007. *Plato as Portraitist*, in: *The Gadamer Reader: A Bouquet of the Later Writings*: pp. 293 – 321. Evanston: Northwestern University Press.
- Harte, V. 2002. *Plato on Parts and Wholes: The Metaphysics of Structure*. Oxford: Clarendon Press.
- Meinwald, Constance C. 1991. *Plato's „Parmenides“*. Oxford: Oxford University Press.
- Plato, 1997. *Parmenides*, in: *Plato. Complete Works*: pp. 359 – 397. Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing Company.
- Platonas, 1999. *Faidras, arba Apie sielą*. Vilnius: Aidai.
- Rickless, Samuel C. 2007. *Plato's Forms in Transition. A Reading of the „Parmenides“*. Cambridge: Cambridge University Press.